

Z HISTORIE FOTBALU

OBSAH:

1. Úvod
2. Kdo byl první?
3. Světoznámé Calcio Fiorentino
4. Hra podle pravidel
5. The Football Association
6. Pohár
7. První liga
8. Rozhodčí
9. Poznámky

1. Úvod

Fotbalová říše je největší na světě. Je říší bez hranic. Říší, která všechny spojuje vášnivou láskou k fotbalu. Byla jí v dobách míru, v čase válek i v letech, kdy politické poměry rozdělily svět železnou oponou přinejmenším na světy dva.

Na tribunách fotbalových stadionů sedávají vedle společensky bezvýznamných, jinak ovšem svou přítomností pro kulisu fotbalu nezbytných, obyčejných lidí také hlavy států, prezidenti, králové, předsedové vlád, ministři a poslanci.

2. Kdo byl první?

Fotbal se v současné podobě zrodil podle nejstarších dochovaných pramenů v Anglii v šedesátých letech 19. století. To, co bylo předtím, fotbal jen připomínalo. Vydáme-li se hluboko do historie lidstva, budeme dříve než o fotbalu hovořit obecně o míčových hrách. Míče byly různé velikosti. Platon píše ve svém Faidonu o míči, který byl složen ze dvanácti dílů. V Řecku se údajně hrávalo vycpávaným míčem, který se nazýval sfaira kené, ale už tehdy také míčem plněným vzduchem. Římané ve starověku rozeznávali pět druhů míčů: malý, střední, velký, největší a prázdný míč. Pilla se říkalo nejznámějšímu z nich. Řecky se nazýval palla, francouzky balle, německy a anglicky ball. Míč byl tedy základem názvu sportovních odvětví - football. Foot je v angličtině spodní část nohy, ball znamená míč, z toho tedy football.

Určit datum a místo, kde se míč poprvé objevil, se možná už nikdy nepodaří. Odhaduje se ale, že například vyobrazení míče v chrámu v egyptském Karnaku je staré bezmála čtyři tisíceletí. V Číně se ve 4. a 3. století př.n.l. hře podobné fotbalu říkalo su-chu. Kopalo se do koule ze zvířecí kůže.

Hru začali provozovat vojáci, ale brzy se rozšířila mezi obyčejné lidi. V jedné staré básni se hovoří o tom, že míč byl kožený, vyplněný vlasem nebo peřím. V hrobce v Beni-Hassanu, Sakaře i jinde byly nalezeny obrazy znázorňující různé míčové hry starých Egyptanů až z roku 2600 př.n.l.

Na Themistkleově zdi v Aténách, pocházející z časů kolem roku 500 př.n.l. jeden z reliéfů zachycuje hru, při níž dvě mužstva kopou do míče. Z Řecka převzali míčové hry Římané, aby je provozovali v lázních. Římané tyto hry chápali jako povyražení i jako prostředek k utužení fyzické síly i duševní rovnováhy. Proto se jich zúčastňovala spousta osobností, např. Julius Ceasar, Augustus.

Míčové hry zaznamenaly úpadek po pádu římského impéria na konci 5. století. Záznamy o antických hrách se naštěstí zachovaly díky středověkým klášterům, kde se později také hrály. Jednalo se o více druhů míčových her. Míč se odpaloval rukou, později byla nalezena páčka, tenisová raketa, zahnutá hůl. Tak se vedle fotbalu rodily sporty jako házená, kriket, tenis, kuželky, pozemní hokej a další. Spory o tom, kdo byli první předchůdci moderního fotbalu, asi nikdy nebudou brát konce. Velmi pravděpodobné bude asi tvrzení, že zejména harpaston byl římskými legiemi při jejich taženích zavláčen do Anglie a Francie, dokonce i na Kavkaz. Italové uvádějí, že fotbal se hrál v Anglii díky vojínům římských legií už za Julia Ceasara. V Londýně se na Tower Hill utkala místní vojenská posádka s posádkou ze St. Albans. Jiná zpráva z Anglie z roku 211 hovoří o občanech Derventia, později Little Chesteru, jak oslavili vítězství nad římskými legiemi hrou s míčem, který kopali k městským hradbám. Hráči jimž se podařilo docílit branky, byli oslavováni a po skončení klání nošeni na ramenou. A pak, že je objímání po vstřeleném gólu zlovykem posledních deseti let. Řádění při míčových hrách neustávalo. Biskup z Exeteru si v roce 1287 stěžoval starostovi, že hraní před katedrálou ruší bohoslužby a rozbíjejí se přitom okna. Obyvatelé Londýna v roce 1314 sepsali supliku královskému dvoru, aby se s divokými míčovými hrami skončilo. Král Edward II. žádosti vyhověl. V archivu Anglické fotbalové asociace¹ je uložena listina, v níž se píše:

"Jelikož je ve městě veliký hluk způsobený srocováním při velkém, z čehož může povstat mnoho špatností, které Bůh zapovídá, rozkazujeme a zapovídáme jménem královským pro budoucnost pořádání takových zápasů ve městě pod trestem vězení."

Zákaz zřejmě příliš nezabral. V roce 1331 Edward III. nepovolil hrát v ulicích kolem Westminsteru, neboť tím byla rušena zasedání parlamentu. Královským nařízením z roku 1348 mohlo být porušení zákazu hrát fotbal potrestáno vězením. V roce 1364 se fotbal zakazoval kněžím. S letopočtem 1496 je spojeno královské nařízení, podle něhož se fotbal nepovolovalo řemeslníkům, dělníkům a sluhům, což souviselo se snahou o vyšší produktivitu práce v počátcích rozvoje kapitalistické výroby. Přesto se vyznavači sportu nevzdávali. Zápasy pořádaly různé řemeslnické cechy, které se staraly i o ceny pro úspěšné celky. Například londýnský pivovarnický cech uskutečnil podle záznamu z roku 1425 finanční sbírku, z níž byli hráčům při jisté církevní slavnosti vyplaceny peníze po zápase.

Fotbal nenacházel pochopení ani na anglických univerzitách. Jako první přišel zákaz v roce 1555 v Oxfordu, stejné opatření bylo přijato roku 1571 v Cambridge.

Ale vždycky nebylo jen špatně. Na přelomu 16. a 17. století prožíval fotbal v Anglii dokonce přechodný rozmach. První doklad o fotbalu je tištěný arch z Edinburgu s datem 1672 - 1673.

3. Světoznámé Calcio² Fiorentino

Renesanční Itálie se k fotbalu zachovala přívětivěji než Anglie. Od 14. do 16. století měly míčové hry zelenou. V městském archivu v Bologni leží zpráva písaře Bentiviglia z roku 1480, která říká, že nejmilejší zábavou občanů města je calcio².

Nejvýznamnějším centrem se stala Florencie. První zprávy o calcio fiorentinu sahají do roku 1410. Antonio Scania psal v polovině 16. století o hráčích calcia pocházejících z vyšší společnosti, ale také o fotbalistech z lidu. V roce 1580 vydal Giovanni de Bardi pod názvem "Discorso sopra il giuoco del calcio fiorentino" dokonce knihu specializovanou na florentské calcio. Ve Florentánech probudila takový zájem, že vyšlo i další vydání. Díky této práci se o calcio brzy vědělo také v okolních zemích.

Podle kronikářů získalo calcio fiorentino mnoho vášnivých vyznavačů i ve vládnoucích kruzích. Věnovali se mu například členové rodu Medicejských, Lorenzo Nádherný, Pietro Medici, Giulio Medici a papež Klement VII. Ti ovládali život ve Florencii. Když se roku 1492 ujal vlády Pietro Medici, soustředil kolem dvora údajně nejlepší hráče, kteří šířili calcio v dalších italských městech. Dva týmy z Florencie předvedly své umění v Římě, přičemž vítěznému celku předal cenu sám kardinál. O pět let později Florentáné vyjeli i do ciziny a v Lyonu hráli před zraky francouzského krále Jindřicha II.

V Bologni, kam calcio proniklo rovněž z Florencie, byly už koncem 15. století vypisovány prémie za vstřelení branek. Na univerzitě v Padově studenti vášnivě diskutovali o calcio na setkáních, která by se s jistou nadsázkou dala označit za předchůdce metodických seminářů, neboť se hovořilo o různých způsobech a detailech hry.

Zápasy v calcii probíhaly především v období karnevalů, tedy v prvních třech měsících roku. Byly ohlašovány řadu dní předem a těšily se značnému zájmu. Už tehdy se stavěly tribuny pro nejváženější diváky. Prostý lid sledoval boje z oken, ze schodišť paláců nebo z ulic. Hrál se dokonce i v dobách obležení města, například v roce 1530, kdy němečtí žoldneři v císařské armádě tábořili na nedalekém vrchu Giramonte, odkud s nevolí sledovali karnevalový rej včetně boje v calcii. Klání předcházela průvod, jehož se kromě hráčů obou mužstev zúčastnili i hudebníci, trubači a bubeníci, vlajkonosi a nosiči míčů. Hrál se vycpaným míčem. Aktéři do něj směli kopat, odehrávat ho pěstí, ale nebylo dovoleno míč nést. Zpočátku neexistovaly dnešní branky, tudíž bylo cílem míč dopravit do soupeřovy zadní linie. Na každé straně hrálo dvacet až čtyřicet členů týmu, nejčastější a později ustálený byl počet dvaceti sedmi: tři brankaři rozestoupení po celé zadní linii, čtyři obránci, pět záložníků a patnáct útočníků. Hlavní rozhodčí měl osm pomocníků. Hrál se nemilosrdně, vítěz byl bouřlivě oslavován, poražení museli sklonit vlajku a občas jim ji horkokrevní diváci roztrhali.

Souboje jsou mnohem nelítostnější než například při americkém fotbalu, a to už je co říct. Nováček mezi diváky se zpočátku domnívá, že rány hlava nehlava, pěstí do obličeje i do jiné části soupeřova těla jsou předstírané, když však spatříte krev nebo vyražený zub, zjistí, že všechno je opravdové, a po zádech mu přeběhne mráz.

V Padově si tamní studenti oblíbili hru podobnou rugby, která se zahajovala kopem ze středu hřiště, nikoli vhozením míče rozhodčím jako u calcia fiorentina. Užívalo se už branek a na každé straně bylo devatenáct hráčů.

V renesanční Itálii se dařilo také výrobě míčů. Věnovali se jí dobře placení speciální řemeslníci. Vedle plných míčů se už začaly vyrábět míče, do nichž se pomocí pumpičky vháněl vzduch. Ve Florencii³ se tvrdilo, že míč musí mít natolik kvalitní ventilek, aby bylo možno vnitřek vystříkat vínem a tím míč zpevnit.

Ve Francii se předchůdce dnešního fotbalu nazýval soule, neboli podrážka. Míč byl velký, notně vycpaný slámou nebo senem, a cílem bylo takový míč protlačit obručí vyplněnou nataženým papírem.

Utkávaly se osady mezi sebou. Při zahájení obvykle starosta domácí osady vhodil míč do středu hřiště, které bývalo tři sta metrů dlouhé. Často také hrávali mládenci proti ženáčům. Tento zvyk se zachoval do současnosti: nezdá se, že v závěru sezóny na trénincích v rámci povyražení utkávají svobodní proti ženatým v zápasech o čest i o prémii "v tekuté podobě".

Také ve Francii končily zápasy v rámci masopustní bujaré zábavy zraněním aktérů, diváků nebo zničením majetku, a tak v roce 1369 Karel V., stejně jako předtím v Anglii Edward III., zakázal všechny hry, které vyloženě nepodporovaly brannost národa.

Předchůdci fotbalu se objevili i v zámoří. V Severní Americe to byly různé indiánské kmeny. Osadník jménem Wood v roce 1634 popisoval, jak viděl indiány na písčitéch plážích věnovat se hře, při níž kopali do míče. Hřiště prý bylo půl kilometru dlouhé, k zápasu nastupovalo od třiceti až do jednoho tisíce hráčů, na koncích stály branky, ale neexistoval žádný rozhodčí. Indiáni hře říkali pasuckquakkohowog.

Bolivijští vědci objevili v La Pazu archivní materiály o domorodcích z oblasti Moxos. Při studiu kroniky z roku 1753, jejímž autorem je maarský misionář a jezuita František Xavier Eder, ke svému nemalému překvapení zjistili, že obyvatelé této oblasti holdovali hře velice podobné fotbalu. Gumový míč směli domorodci přitom zasáhnout pouze nohou či hlavou, ale v žádném případě rukou. To vedlo Bolivijce k přesvědčení, že právě oni jsou zakladateli skutečného fotbalu, neboť v Anglii se ještě v roce 1862 mohlo hrát i rukou.

Nekonečné debaty o tom, kdo byl prvním předchůdcem dnešního fotbalu, představují spory, které beztak nelze rozsoudit.

4. Hra podle pravidel

Na začátku 19. století nic nenasvědčovalo tomu, že by měl fotbal před sebou nadějnou budoucnost. Rozmach průmyslové revoluce v Anglii této lidové hře ani trochu nepřál. Novopečení průmyslníci zabírali na venkově půdu pro rozšíření výroby a setkávali se s tuhým odporem. Právě mezi hráči fotbalu bylo hodně těch, kteří se stavěli do opozice proti záboru polností. Fotbal se tak ocital v nemilosti úřadů, jejichž snahou bylo hru zlikvidovat. V knize Sporty a lidové zábavy v Anglii z roku 1801 jsou důkazy o tom, že fotbal tenkrát upadl v opovržení a hrál se jen velice málo. Oživení přinesla v Anglii až další desetiletí první poloviny 19. století.

Zásluhu na tom neměli ani příslušníci vyšších vrstev, ani prostí lidé, ale studenti na středních soukromých školách. Mladí lidé totiž nepřestali hrát fotbal ani v jeho nejtemnějších dobách a pedagogové se zvýšeného zájmu mládeže o hry a pohyb v přírodě chytili. Viděli v tom menší zlo, než jaké přinášel život v kuřáckých a pijáckých partách, v nichž především aristokratická mládež utápěla svůj volný čas a kde se rodil silný odpor proti pedagogům.

Na těchto školách zapustily kořeny atletika, kriket, veslování a základy tu našel i moderní fotbal. V zápisních historiků se v této souvislosti objevily školy v Cambridgi, Etonu, Harrowu, Charterhouse, Rugby, Shrewsburya Westminsteru. Proslulosti dosáhla zejména škola v Rugby. Její učitelé se v největší míře snažili organizovat mladým lidem nejen výuku, ale i jejich volný čas. Vyhradili v něm místo pro sport, ovšem pod dohledem pedagogů. Doporučovali především kriket, ale časem podlehli nátlaku studentů a povolili i fotbal. Hra, která byla všude jinde zakazována, v Rugby naopak vzkvétala. Škola si získala takovou proslulost, až ji v roce 1839 navštívila anglická královna, aby mohla zhlédnout fotbalové utkání. Jednotlivé školy nehrály podle shodných pravidel. Naopak. Bylo ctí školy, když měla vlastní pravidla fotbalu. Především hra provozovaná v Rugby měla svá specifika.

Legenda říká, že při jednom utkání v roce 1823 místo, aby student W. W. Ellis míč rukou jen srazil k zemi, uchopil ho a běžel s ním až do soupeřovy branky. To se všem přihlížejícím tak zalíbilo, že to při hře začali používat také. Když pak ve druhé polovině 19. století v Rugby zavedli oválný míč místo kulatého ve snaze svá pravidla co nejvíc odlišit od ostatních škol, bylo jasné, že se tu rodí jiný sport než fotbal - rugby. V roce 1845 byla na škole v Rugby sepsána pravidla pod názvem Zákony fotbalu, jak je hrán ve škole v Rugby. Šlo v nich především o to, aby se zmírnila tvrdost, nedocházelo k tak surovým srážkám protihráčů, aby hrubou silou nahrazovala herní technika a chytrost. Ve srovnání s pozdějšími pravidly fotbalu byla ovšem z tohoto hlediska dost liberální.

Škola v Cambridgi, proslulá spolu s Oxfordem především díky veslování, vydala v roce 1848 jiná pravidla. Byl to tenký sešitek, který se nezachoval. Podle něj se ale přizpůsobila pravidla i na dalších školách. V Etonu je sepsali v roce 1849, přičemž se snažili co nejvíc odlišit od pravidel z Rugby. Dokonce prý zakázali hraní rukou, ale to nelze prokázat. Nejznámější z prvních pravidel vytvořil v roce 1862 uppinghamský rektor J. C. Thring. Jsou to vůbec **nejstarší dochovaná pravidla fotbalu**. Ve srovnání s těmi současnými jsou stručná a jednoduchá. Znějí takto:

1. Branky je docíleno, jestliže míč byl dopraven brankou nebo pod brankovou tyčí, aniž by byl vnesen nebo udeřen rukou.
2. Jest pouze dovoleno používat rukou k umrtvení míče, aby mohl býti kopnut.
3. Nohou smí býti pouze kopnut míč.
4. Hráč nesmí kopati míč, pokud je ve vzduchu.
5. Byl-li míč sražen za pomezí čáry, má býti dopraven zpět do hřiště od téhož hráče, a to z místa, na kterém přešel pozmezí čáru, a sice přímým směrem ke středu hřiště.
6. Přešel-li míč přes brankovou čáru, má býti dopraven zpět do pole stranou, jejíž brankovou čáru přešel.
7. Žádný hráč nesmí býti blíže než-li šest kroků od hráče, který míč zahrává.
8. Hráč je mimo hru, jestliže je před míčem, a musí se vrátiti zpět, co nejrychleji možno. Byl-li míč naposledy hrán hráčem jeho strany, nesmí se míče dotknouti, kopati ho nebo hnáti kupředu dříve, než-li se míče dotkl některý hráč protistrany, nebo jestliže hráči jeho vlastní strany míč předběhli a jsou s to hráti míč před ním. Vrážení je zakázáno a dovoleno jen tehdy, je-li míč za hráčem.

Thringova pravidla tedy dovolovala hraní rukou, ale pouze za účelem zpracování přihrávky nebo odraženého míče. Pravidla z Rugby⁴ umožňovala docílit gól rukama. Velmi přísný byl Thring při posuzování mimo hru neboli ofsajdu.

Představitelé škol v Etonu, Harrowu a Charterhouse se na rozdíl od školy v Rugby postavili proti hraní rukou. Dokonce tuto vymoženost upírali i brankáři, ale potom od toho ustoupili.

Fotbal a rugby se od sebe natolik vzdalovali, až se staly svébytnými hrami. Několik klubů hrajících podle pravidel z Rugby ustavilo v roce 1871 Rugby Football Union¹¹. To už ale měl fotbal založení své první organizace dávno za sebou.

5. The Football Association⁽¹⁾ (první fot. asociace na světě)

Londýnský restaurant Freemason's Tavern se 26. října 1863 zapsal do dějin světového fotbalu. Rok po vydání Thringových pravidel se tu sešli zástupci jedenácti anglických klubů, kteří byli zajedno, že je nutno jednak sjednotit fotbalová pravidla, jednak ustavit spolek, jenž by organizoval fotbalové zápasy a soutěže. Proto založili první fotbalovou organizaci na světě.

The Football Association. Aby si stále připomínali jedinečnost tohoto činu i svůj stálý sklon ke konzervativnosti, Angličané dodnes užívají stejného názvu, chybí v něm uvedení státu, v němž asociace působí, ačkoli národních fotbalových asociací jsou po světě bezmála dvě stovky. Hrdý Albion je přesvědčen, že každý, kdo vnímá světový fotbal, by měl vědět, co znamená zkratka FA.

Prvním předsedou FA byl zvolen Arthur Penber z Kilburn Club N. N., funkce místopředsedů obsadili E. C. Morley z Barnes a H. T. Steward z Crusaders.

Za nejstarší klub na světě je považován Sheffield FC, ustanovený 24. října 1857. Prvním klubem, který se věnoval pouze fotbalu, byl Forest Football Club, založený o dva roky později ve Snaresbrocku v Epping Forest. Následoval roku 1862 Crystal Palace z jižního Londýna (se současným klubem téhož názvu nemá nic společného) a Notts County z Nottigham, v roce 1863 Barnes z jihozápadního Londýna, Civil Service Londýn a Stoke City.

Po anglickém vzoru založily fotbalové asociace i další země na "ostrovech". V roce 1873 vznikla Skotská fotbalová asociace, o dvě léta později ji následovali ve Walesu a roku 1880 se zrodila fotbalová asociace v Irsku. Prvním skotským klubem se stal v roce 1867 Queen's Park Football Club v Glasgow, nejstarší waleský klub Druids Football Club z Ruabonu nedaleko Wrexhamu má rodný list z roku 1870, Irové založili roku 1879 Cliftonville Football Club.

Skotsko a Anglie sehrály 30. listopadu 1872 v Glasgowě první mezistátní utkání, které skončilo 0:0.

Poslední desetiletí 19. století přinesla velký rozmach fotbalu. Už to nebyla jen zábava studentů, v hojně míře ho hráli hlavně dělníci v průmyslových závodech. Fotbal se v Anglii stával národním sportem - a tím je dodnes.

Krátce po ustanovení The Football Association bylo nutno vydat nová pravidla. V mnoha bodech se shodovala s Thringovými i s těmi, která vypracovali na školách v Cambridge a v Harrow. Osmého prosince 1863, šest neděl po založení FA, byla tato asociací pravidla schválena. Jejich sepsání se stalo jedním z nejdůležitějších mezníků ve vývoji fotbalu. Pravidla byla prvním krokem k pozdějšímu oddělení asocičního fotbalu od fotbalu-rugby, třebaže ještě obsahovala některé společné prvky. Například branka neměla nahoře žádné ohraničení, vypadala tudíž stejně jako branka na rugby.

6. Pohár

Soutěžit, vyhrát, chtít být první patří k lidské přirozenosti. Stále větší zájem o fotbal v Anglii vedl k založení soutěže. Jako první přišel s touto myšlenkou Charles William Alcock. Rodák ze Sunderlandu stál při zrodu fotbalu na známé škole v Harrow a při založení Forest FC, který později reorganizoval na Wanderers FC, kde byl středním útočníkem a kapitánem mužstva. Za Anglii sehrál jediné mezistátní utkání proti Skotsku v roce 1875. Významnější byl jako činovník. V letech 1870 až 1895 pracoval jako sekretář Anglické fotbalové asociace, od roku 1896 až do smrti v roce 1907 byl místopředsedou asociace. V letech 1875 až 1879 řídil jako rozhodčí finále Anglického poháru, na jehož vzniku se významně podílel.

Anglický pohár, v originále The Football Association Challenge Cup, první fotbalová soutěž na světě, byl založen 16. října 1871 a následujícího roku proběhl jeho úvodní ročník. Přihlásilo se do něj patnáct mužstev - čtrnáct anglických a jedno ze Skotska:

Barnes, Civil Service, Crystal Palace, Clapham Rovers, Donnington School, Hampstead Heathens, Harrow Chequers, Hitchin, Maidenhead, Great Marlow, Reigate Priory, Royal Engineers, Upton Park, Wanderers a Queen's Park (Glasgow).

V prvním ročníku bylo sehráno třináct zápasů. Ve finále, které proběhlo před návštěvou dvou tisíc diváků na hřišti Kennigton Oval, zvítězilo mužstvo Wanderers nad Royalem Engineers 1:0. Pohár pro vítěze přebíral kapitán vítězného celku, všem už známý Charles William Alcock.

Mužstvo Wanderers v příštím roce pohár obhájilo a získalo ho pak ještě třikrát v letech 1876 až 1878. Osudný byl pro trofej rok 1895. Po čtyřleté nadvládě Blackburnu Rovers se z jejího získání radovali fotbalisté Aston Villy, vystavili ji do výkladu jednoho birmingského krámků a odtud byla ukradena. Říkalo se, že ji odcizili závidliví fanouškové místního rivala Birminghamu City.

Vznikl tudíž pohár druhý, ale ani ten už se dávno vítězi nepředává. Dostal ho jako čestnou cenu za zásluhy o anglický fotbal lord Arthur Kinnaird, univerzální fotbalista Wanderers a Old Etonians, který stejně dobře střílel góly jako jim v brankářském dresu zabraňoval, dlouholetý činovník Anglické fotbalové asociace.

Dlouhou životnost má teprve třetí podoba stříbrného poháru, jehož sportovní hodnota - na rozdíl od většiny ostatních zemí - je v Anglii dodnes vyšší než cena mistrovského titulu v ligoové soutěži.

V prvních ročnících měl vítěz poháru privilegium: obhajoval ho ve vyzývacím finále proti vítězi ze souborů ostatních týmů. Brzy ale také obhájce pohárového vítězství musel v dalším ročníku projít tuhými boji. Soutěž se rozjíždí v pozdním létě, zhruba devět měsíců před finálovým duelem. V základních kolech se každoročně objevuje 500 až 600 mužstev. Týmy třetí a čtvrté ligy vstupují do soutěže v listopadu, druhé a první ligy v lednu následujícího roku, v květnu bývá finále.

Anglický pohár představuje pro neligová mužstva a celky nižších ligoových soutěží možnost střetnout se s některým z fotbalových obrů a pokusit se o senzaci. Každý ročník přinese pár šoků a několik případů nevýslovné radosti, když outsider vyřadí jasného favorita. Pohár dává šanci i mužstvům, kterým se nedaří v dlouhodobé ligoové soutěži. Například jednou získal Anglický pohár druholigový Sunderland, když ve finále porazil Leeds United 1:0.

Od založení soutěže platila tvrdá a neměnná pravidla. Hrál se vylučovacím, takzvaným k. o. systémem na jedno utkání, v případě nerozhodného výsledku se duel opakoval na soupeřově hřišti. Jednou se Stoke City a FC Bury střetly v pěti utkáních, než se rozhodlo o postupujícím. Opakuje se dokonce i finále, což není v této soutěži jev nijak výjimečný.

---

7. První liga

Model Anglického poháru se stal návodem i příkladem pro obdobné soutěže v dalších zemích. Stejnou odezvu mělo i založení anglické ligy. Pohárové zápasy stoprocentně neuspokojovaly zájem diváků ani potřeby klubů, a tak se sedmáct let po vzniku Anglického poháru zrodila dlouhodobá soutěž vybraných klubů, které se nestřetávaly vyřazovacím způsobem, ale zajistili si stálý program vzájemnými zápasy každý s každým.

Myšlenka vytvořit ligu vznikla v mozku obchodníka s textilem Williama McGregora, předsedy Aston Villy, původem Skota. Ten oslovil zástupce nejdůležitějších anglických klubů, kterým svůj záměr vysvětlil tak jasně a přesvědčivě, že je pro věc poměrně rychle získal. Navrhl totiž, aby deset až dvanáct největších klubů založilo soutěž, kterou si budou kluby samy řídit prostřednictvím společné organizace pod názvem The Association Football Union.

V hotelu Royal v Manchesteru zasedli 17. dubna 1888, tři roky po zavedení profesionalismu, zástupci Aston Villy, Notts County, Blacburnu Rovers, Burnley, Wolverhamptonu Wanderers, Stoke City a West Bromwich Albionu. Dohodli se, že soutěž zahájí hned v září téhož roku za účasti dvanácti klubů. kromě zakladatelů se v prvním ročníku objevila ještě mužstva Bolton Wanderers, Preston North End, Derby County, Everton a Accrington Stanley.

Prvním mistrem Anglie se v roce 1889 stal Preston North End. Sehrál dvacet dva zápasů, osmnáctkrát zvítězil, čtyřikrát remizoval, nenašel ani jednoho přemohitele. Protože celek Preston North End vyhrál v témže roce i Anglický pohár, zapsal se do historie jako první mužstvo, které získalo takzvané double, vítězství v lize i v poháru. Double je dodnes v Anglii velice ceněný úspěch. Jako druhému se to povedlo mužstvu Aston Villy v roce 1897.

---

8. Rozhodčí

Když byla pravidla fotbalu poprvé sjednocena, Karl Benz právě vynalezl automobil. Dnes člověk létá na Měsíc, ale pravidla sportu číslo jedna jsou stále stejná. Organizace nese název International Football Association Board. Význam oněch mužů, kteří se sešli 2. června 1886 v Londýně, je přirovnáván k obnovení olympijských her baronem de Coubertinem.

Restaurace Freemason`s Tavern, 27. února 1880. Známé místo, kde se 26. října 1863 narodila Anglická fotbalová asociace. Stejný sál, stejné stoly, stejné židle, stejná obsluha a v mnohém stejné osoby. Sekretáři fotbalových svazů Anglie, Skotska a Walesu, dále zástupci několika klubů. Chtějí podpořit rozvoj fotbalu, ale přesně nevědí, jak to udělat.

Čtyři britské svazy se scházejí 6. prosince 1882 v Manchesteru. Domlouvají se, že dozor nad fotbalovými pravidly přesunou na nějakou organizaci, která bude nadřizena všem.

Kanceláře Anglické fotbalové asociace jsou 2. června 1886 svědky prvního zasedání International Football Association Boardu. Tvoří ho zástupci Anglie, Skotska, Irska, Walesu, v roce 1913 k nim přistoupí delegát FIFA⁵.

Členové Boardu rozhodují o navržených změnách pravidel hry, která musí být písemně předložena každoročně do 31. prosince. O změnách se jedná vždy v červnu, střídavě v Anglii, Skotsku, Walesu a od rozdělení Irska v Severním Irsku. Každý z britských svazů má po jednom hlasu, FIFA jako zástupce členských národních svazů vlastní čtyři hlasy. Změny musí být schváleny nejméně třemi čtvrtinami přítomných, přičemž nelze Board svolat, pokud by se zasedání zúčastnily méně než čtyři z pěti jednajících stran.

Rozhodnutí Boardu jsou závazná pro všechny národní fotbalové svazy. Bez jeho schválení nesmí žádný z nich provést jakoukoli změnu v pravidlech.

Ještě dřív, než vznikl Board, učinila pravidla několik drobných, leč nepřehlédnutelných kroků. V roce 1866 se stanovilo, že gólu je docíleno pokud míč proletí pod provazem spojujícím tyče. Roku 1873 byl zaveden rohový kop⁶, 1875 stanoveny přesné rozměry branky.

Po usnesení se tempo změn zrychlilo. v roce 1891 byla pravidla na irský návrh od základů přepracována. Zavedli se brankové sítě, které si okamžitě nechal patentovat jistý pan Brodie z Liverpoolu. Musel to být slušně prosperující obchod. U pohárových zápasů byly sítě povinné od roku 1893.

Změnila se pozice rozhodčího⁷. Přešel na hřiště mezi hráče, měl střežit dodržování pravidel, kontrolovat hrací dobu, dostal možnost hráče vyloučit, pokud se opakovaně choval nedovoleným způsobem.

Dnes si lze jen těžko představit tehdejší situaci, kdy hráči měli právo v určitých případech sudího ovlivňovat. Na porušení pravidel směl hráč upozornit křikem. Teprve když dal takto najevo, že se cítí poškozen, zasáhl rozhodčí. Toto privilegium fotbalista sice časem ztratil, ale řečnění z hřiště nevymizelo, přesto že je od jisté doby trestáno.

Irský návrh hovořil o zavedení pokutového kopu. Ale i to se dělo až na hráčovu žádost. Penalta¹⁰ mohla být prováděna z jakéhokoliv místa na zvláštní dvanáctiyardové čáře. Kromě střelce se všichni ostatní hráči museli postavit nejméně šest yardů od míče. Brankář se směl od brankové čáry přiblížit ke střelci také o šest yardů.

Značka pro pokutový kop byla zavedena až v roce 1902, stejně jako vymezení pokutového území, ale už před tím mohl rozhodčí utkání nastavit, pokud se ještě měla kopat penalta.

Hlemýždím tempem se ovšem vyvíjelo pravidlo o postavení mimo hru. V prvních pravidlech Anglické fotbalové asociace z roku 1863 byl v ofsajdu automaticky každý útočník, který dostal přihrávku zezadu. Od 1870 už nebyl hráč v ofsajdu, pokud mezi ním a soupeřovou brankovou čarou stáli alespoň tři protihráči. Později to bylo změněno jen na dva protihráče. V roce 1907 přestal být pískáno postavení mimo hru na vlastní polovině hřiště.

9. Poznámky:

1. **FA** - The Football Association - první fot. asociace na světě
2. **calcio** - název pro fotbal v Itálii na zač. 19. století
3. **Florencie** - město v Itálii
4. **Rugby** - univerzita v Anglii
5. **FIFA** - Mezinárodní fotbalová federace
6. **Rohový kop** - Tato situace nastává, když tým kopne míč za svoji bránu, provádí se kopem z rohu hřiště, přičemž u míče je protivník
7. Do té doby se rozhodčí pohyboval po stranách hřiště
8. **Pokutový kop** se koná, jestliže hráč nastaví soupeři úmyslně nohu, nebo ho zadrží, jestliže hraje úmyslně rukou a činí tak v zóně dvanáct yardů⁹ před vlastní brankovou čarou, může rozhodčí přiznat postižené straně pokutový kop
9. **Jeden yard se rovná asi 0.9144 metru**
10. **Penalta = pokutový kop**
11. **The Rugby Football Union** - fotbalová asociace pro rugby